

BOGNÁR KATALIN
Varázsceruza

Hogy mi az apai örökségem?

A drága mama azt mondta mindig, a kezem és a szemem az övé. Lehetséges.

Anyám szerint a tehetségem kaptam tőle. Anyám véleményére ilyen dolgokban lehet adni, ám biztos tudom, ebben téved. Állítólagos tehetségem nem lehet egy lapon említeni az apáméval. Lévé, hogy nekem olyat nem adott az Isten.

Csak én vagyok a tudója, miféle dolgokat is kaptam valójában tőle a kettőnk számára szabott rövidke időben. Emlékeim szegényes ládikója fenekéről kotrom elébed őket. Vastagon ül rajtuk a szándékolt feledés pora. Ritkán veszem elő őket a magam számára is. Hogy most miért? Mert tudnod kell, lányom, a családod történetét.

Az első csupán egy mondat volt.

Kilencéves lehettem, egy hideg téli nap, igen, biztosan télnek kellett lennie, mert a szobám ablaka csakis akkor párasodott be annyira, hogy rajzolhattam rá ujjammal mindenfélét. A mama lakásában laktunk, egy Duna-parti bérházban, feledhetetlen budai kilátással. A mama, anyám anyja, régi úriasszony, az ő öröksége anyámra az úriasszonyság, néhány smukk, egy jobb zongora, remek nyelvérzék, no és ez a bizonyos luxuslakás volt, a Dunára néző ablakaival. Csak később jöttem rá: a mama, meg ez a drága nagy lakás mennyi mérget csepegtetett szüleim szívébe. Oly sok keserű mérget, ami egészen elvakította őket, olyannyira, hogy haragjukban engem egy idő után már észre sem vettek.

Kedvelt időtöltésem volt ülni az ablak előtti széles, fehérre festett belső párkányon, amely a nagy, öntöttvas fűtőtestet takarta. Jó meleg volt ilyentájt, imádtam rajta melegedni és a Korzót lesni. A Korzót, a hajókat és a túlpartot. Persze, alig járt télen hajó, a Duna-part is kihaltabb volt, mint nyáridőben. Valahogy eszembe ötlött a délutáni nap utolsó fényében, a páras ablakon végigrajzolni mutatóujjammal a budai panoráma sziluettjét, a Szabadság-szobortól

egészen a Mátyás-templom tornyáig. Elégedetten szemléltem a tünékeny művet, amikor apám lépett be a szobába. Azóta sem tudom, mi ütött belé, alig-alig vett észre, felém se nézett, a szobámba ritkán tévedt be. Akkor azonban bejött, nem szólt semmit, csak ránézett az ablakra, majd megborzolta a hajam, és csupán annyit mondott: jó szemed van, *Öcsi*.

Máig beleborzongok ebbe a dicséretbe, ha eszembe jut, pedig akkor, első hallásra még talán fájt is egy kicsit, amiért nem azt mondta: jó kezed van, *fiam*. Vagy valami effélet. Mindenesetre dicséret volt, kétségtelenül valódi apai elismerés, amelyet oly szűken mért számomra, hogy elraktároztam szavait időtlen időkre. Csak jóval később eszméltem rá, mennyivel nagyobb elismerés volt ez a pár szó, mintha szerény kézügyességemet dicséri meg.

A hajborzolás is nagy dolognak számított, mert amint az imént már mondtam, ritkán részesített abban a kegyben, hogy legalábbis észrevegyen.

Kevés kép él bennem apámról; az egyik, ahogy az íróasztalánál ül és dolgozik, baljában kávéscsésze, félig üresen, a hamutartó tele csikkel, lanyha fehér füst terjeng felette. Jobbjában ceruza vagy szén, és rajzol. Ha szólok hozzá, felnéz, és átbámul rajtam. Halványan elmosolyodik, bólint, és továbbdolgozik.

Sokáig azt hittem, nem szeret, és ezért néz levegőnek. Sokszor valóban légneműnek éreztem magam, gyakran bámultam a kezem, vagy magamat a tükör előtt: vajon tényleg láthatatlan lennék? Csak felnőtként jöttem rá: valójában tényleg alig vett észre. Érdektelen voltam számára, mert nem tartott egyenrangúnak. Csak egy kisgyerek voltam a szemében. Talán úgy gondolta, majd akkor, ha már érdemes leszek rá, foglalkozik velem. Nos, ezt rendesen elbaltázta. Meghalt, mielőtt megtehetné volna.

Egy másik emlékkép, amint az erkélyajtónak dőlve a túlpartot pásztázza, cigarettázva. Szólok hozzá, ő átnéz rajtam, megint csak mosolyogva. Ha erre a képre gondolok, óhatatlanul bevillan az egyik utolsó róla. A romos utcán áll, egy szétlőtt ház előtt, hatalmas belövés tátong az épületen, ő rajztömböt tart a baljában, szemet a jobb kezében, s egy lámpaoszlopnak dőlve rajzol. Hevesen rajzol. Tudott hevesen rajzolni. Csak hevesen tudott rajzolni. Odalépek hozzá, megrángatom kabátja ujját. Ő rám néz, előbb mosolyogva átnéz rajtam, ahogy szokott, aztán ráeszmél a helyzetre (nocsak, hát mégis némi lappangó apai érzések, esetleg, talán?), rám ordít: Mit keresel kint, te bűdös kölök? Takarodjál haza, *bazzdmeg*, meg akarsz

A következő két novellát az 1956-os emlékévként lezárulásának alkalmából közöljük. Az írásokat a Magyar Művészeti Akadémia 2016-os művészeti pályázatának nyertes alkotásaiból válogattuk, amelyet az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeinek 60. évfordulójához kapcsolódóan írt ki fiatal szerzőknek.

dögleni? Ezt üvölti, ilyennek még sohase láttam, ilyet még sohase mondott nekem. Viszont ezer százalék, hogy észrevett. Örültem.

Persze megértettem, a helyzet forradalmi. Lőnek, én meg az anyai tiltás ellenére kiszöktem őutána, mert meg akartam lesni, mi a francot csinálhat kint, amiért az anyám őrjöng vele, ő meg visszaőrjöng. Két őrjöngő. A nagymama tavaly meghalt, azóta szabadult el a pokol. Addig csak csendben rágták egymást. Azóta marcangolják. *Épp jókor jött ez az egész, ez a minden, hogy pontot tegyen a végére.* Ezt az anyám mondta így, az egyik vircsaftjuk közben. Megjegyeztem egy egész bűdös életre.

Ezután a jelenet után már csak egyszer beszéltem vele, de különös: mégsem az a kép él bennem róla. Egy sokkal későbbi. Tíz év múlva, Svédországban, egy galériában láttam meg újra. Ötvenhatról készült fényképiállításon, egy svéd riporter munkáit tették ki, aki Budapesten fényképezett az *események* idején. Bementem, magam sem tudtam, miért (a sors keze, furcsa fintora), aztán egyszer csak belebotlom, majdnem szó szerint, előttem, jó nagyban, ott ül az apám a kinyitható vadászsztékén egy pesti utca közepén, a macskakő alig kivehető, tele szemetes sittel, mögötte diszkréten egy orosz tank, nagyjából éppen apám hátának szegezi a csövét, apám rá se bagózik: elmélyülten rajzol. Marha bátor. Vagy hülye. Esetleg azt se tudta, hogy egy harckocsi fixírozza. Ezt gondoltam akkor. Leesett állal bámultam, nem számítottam rá, hogy még találkozom vele. És pont úgy, ott és akkor.

De vissza a lámpaoszlop melletti üvöltözéshez. Majdnem egy visszakezest is sikerült kapnom tőle, de jó reflexeim voltak, elhajoltam. Még ordibált valamit, de közben mellém lépett a barátja, Béla bá' (honnán keveredett oda, addig észre se vettem), ő is grafikus volt, karon ragadott és elvonszolt az apám mellől. Még visszaintett neki, hogy majd elintézi. Elintézett. Béla bá' rendes tag volt, ő mindig észrevett, és úgy tűnt, nagyjából érti, milyen is lehet egy gyerek. Vagy gyereknek lenni. Szóval normális volt. Vagy éppen hogy nem, nézőpont kérdése. Mindenesetre ő is idegesnek tűnt. Ezt onnan gondoltam, hogy marhára szorította a karom, és közvetlen közléről sziszegett bele az arcomba, közben pedig néha megrántott, ezzel is hangsúlyt adva a beszédének, mintha ezekkel a rántásokkal akart volna észre téríteni.

Nem részletezem: hazazavart, a szavamat vette, hogy hazakotródom, mert a szegény anyám, meg ne

legyek láma, mert itt lőnek, ha nem venném észre. Egy bűdös mukkot nem szóltam, erre tisztán emlékszem, csak lefelé görbülő szájjal bólogattam. Megsajnál, megpaskolta a képem, és magához ölelt. Majd viszek neked valamit, ha vége, jó? Ezt mondta, én meg arra gondoltam, hozhatna egy revolvert, jobb esetben egy dobtáras ruszki géppisztolyt.

A szavát ígéretnek vettem. Bólintottam, aztán hazaszaladtam. Bele az anyám karjába, de nem az ölelőbe, nem, olyan verést kaptam, mint se addig, se azután. Megemlegettem ötvenhatot, később ezzel viccelődtem a svéd barátaimnak.

Ha már apámról meséltem, anyámat se hagyhatom ki. Ha apám levegőnek nézett, anyám egyszerűen nem szeretett. Tudom, furá ilyet mondani az embernek a saját anyjáról, de ez így van. Ez tény, factum.

Mondjuk, miután évekig hiába próbálkoztam azazal, hogy megszerettessem magam vele, hagytam a fenébe. Így lett a valódi anyám a nagyim, aki látva, miként maradok árván, két szülőm között, a szárnya alá vett, és élete végéig rajtam tartotta féltő kezét.

Anyám egyébként gyönyörű volt. Echte úrilánynak nevelve. Piszok rossz párosítás. Sikerült is teljesen elkényeztetni. Főleg az apjának, a nagyapámnak köszönhetően, aki a mama szerint nagy gazember volt. Azt nem árulta el, pontosan mire gondol. És mivel elnéző szeretettel mondta ezeket a szavakat, igazából nem is lehetett komolyan venni. Anyám hát, mivel megvolt mindene: a szépsége, az úrilánysága és az esze, rendkívül szép karriert futhatott volna be, mondjuk mint orvos- vagy diplomatafeleség. Erre ő tizennyolc évesen beleszeretett a nem túl jóképű, nem túl fiatal, és egyáltalán nem gazdag leendő apámba. Merthogy művész. Tehetséges művész. Egyszer még lesz valaki. Lett is.

Apám meg elvette, még a háború alatt, s jöttem én. Apám sikerei viszont nem jöttek (mégsem volt olyan tehetséges?), a nagypapa meg meghalt, a vagyon apadt, s a veszekedések egyenes arányban növekedtek a pénz apadásával.

Minderről egyébként a mama halála után kezdődő, egyre jobban elfajuló veszekedéseikből szereztem tudomást. Rettegtem, ha rákezdtek, de a rettegés mellé odateveredett egy másfajta (nem odaillő) érzés is: a kíváncsiság. Talán azért, mert addig olyan keveset tudtam róluk, így magamról is. A vircsaftok alatt azonban olyan mondatokat vágtak egymás fejéhez, amelyekből aztán lassan összeállt a kép. Persze lehet, kissé torz.

A lényeg, hogy az apám egy tehetségtelen ingyenélő, aki ráadásul élheterlen is, pedig még a Pártba is belépett, kiszolgálja *azokat*, kinyalja a valagukat, fényesre. Apám erre üvölt, és veri a mellét (milyen teátrális), hogy ő még akkor lépett be, amikor bátorság kellett hozzá, meg ő illegálításban is volt (akkor még azt hittem, az valami ruszki város neve), két kezével építette helyre a várost, amíg az anyám... hol volt addig az anyám? Anyám közben megszülte a gyereket (engem).

Közben a komcsik teljesen átvették a hatalmat, apám meg dolgozott (volt mit: a Pártnak, Pártcélra, Pártpropagandát, Pártplakátot), lelkesedett (őszintén), anyám meg egy időre visszavett az úrinős tempóból, mert vissza kellett. Belehazudtál a pofájába a fajtának, ordította anyám élvezettel, hisztérikusan nevetve. Apám meg ilyenkor eljátszotta az összeomlót (de tényleg, néha úgy éreztem, csak játszik, az anyámnak vagy magának: néha ordít, néha sír, veri a mellét, gyűri az ingét, tépi a haját, anyám dettó, csak máshogy), szóval eljátszotta a saját összeomlását: hogy tudja ő, ráébredt (csak kurva későn), mert rá kellett ébrednie, nem emberek ezek: állatok, ez nem az, amiért ő harcolt, meg ilyenek. Anyámat ezzel különösebben nem hatotta meg: kiröhögte. Ha nem félttem volna annyira, biztos én is kiröhögöm őket.

Így telt el az utóbbi szűk egy év, persze szigorúan zárt ablakok mögött, sokszor elfojtott hangon üvöltve (lehet úgy is, komolyan, még félelmetesebb a sutogva üvöltés, én csak tudom, rettegtem eleget tőle). Mert a józan eszüket nem vesztették el őrjöngéseik közben sem (paradoxon), féltek, mert a félelmet sikeresen beléjük plántálta az elmúlt tíz év, vagy tizenöt, ha a háborút is idevesszük.

Apám, úgy tűnt, ahogy kiábrándult a Pártból (vagy a kommunistákból; az eszméből nem, az biztos), mint ha elvesztette volna a tehetségét, kicsúszott a lába alól a talaj, s ekkor még az a szégyen is utolérte, hogy az anyósa lakásában élt, miközben a felesége tartotta el a fordításaiból. Anyám persze olyan sűrűn dörgölte mindezt az orra alá, ahányszor csak tehette.

Anyám, a nyelvzseni remekül beszélt franciául, németül és angolul, ám az ötvenes évek elején, amikor apám meghasonlott önmagával és a Párttal, kénytelenségből megtanult oroszul is (de rühellem, mondogatta), mert azzal jobban lehetett keresni. Több volt a fordítanivaló. Aztán ezt is az apám szemére hányta, hogy neki ezzel a rohadt nyelvvvel kell küzdenie, pedig de utálja. Azt persze nem emlegeted, vágott

Hangay Szabó László: 1956 – Háború
(kerámia, vörösréz, pálcika, 30 × 10 × 20 cm)

vissza apám, hogy az anyád lakását csak miattam tarthattuk meg *egészen*. A szaros tagkönyvem miatt. Anyám erre csak vállat vont. Nyaltál elég valagat érte, ez volt a jutalom, mondta. Egy szó mint száz, gonosz boszorkány volt, apám meg egy jellemtelen, lusta alak. Most már tudom. Akkor természetesen még nem, s inkább álltam ömellette, mint anyám mellett. Persze, ez is a gyereklogika miatt volt. Anyám engem is eleget szekírozott, s osztozni akartam apámmal a kegyetlen sorsában. Ő persze nemigen hagyta ezt, mivel nem akaródzott észrevennie engem. Szenvedett hát egyedül, és türt. A szenvedést piával enyhítette, amit nem otthon ivott meg, ezzel két legyet ütve egy csapásra: keveset került haza, ha mégis, akkor is részegen. Pénze kevés volt, de barátja sok. Szerették. Máig se tudom, miért.

És akkor jött ez az egész, ez a minden, hogy pontot tegyen a végére (anyám tökéletes mondata '56-ról). Anyám (gyakorlatias asszony lévén), már a harmadik napon összecsomagolt. Megyünk. Megyünk, amint lehet, vetette oda nekem. Én értettem a szóból, de azért megkérdeztem: Apával?

Képzeled? Kis hülye. Lenézően nevetett a felvetésem. Aztán viszont, meglepetésemre hozzátette: Ha akar, jöhet. De úgysem akar.

Ez is furcsa dolog. Anyát nagy magyarnak nevelették, és nagy magyar is volt, legalábbis szavakban. Apám komcsi, internacionalista. Megcsömörlött ember, akinek, ha belegendolunk, tök mindegy, hol él. Ennek ellenére meg sem fordult a fejében, hogy elmenjen. Anyámnak annál inkább. Mert jobban akart élni. Mert szép volt és úrinő. Mert nem passzolt ide. És ezt tudta jól.

Apámmal viszont valami történt azokban a napokban. Valami nagy dolog.

Amint kitört a forradalom, kiment az utcára, és aztán már alig-alig keveredett haza. Én bizony volt, hogy csak reggelente, néhány percre botlottam belé a konyhában. A bőröndök az ebédlőben szemrehányóan sorakoztak, már menni akartak, de apám rájuk se hederített. Róttá az utcákat a tömeggel, és rajzolt. Eszeveszetten rajzolt. Habzsolta az eseményeket. Olyan volt, mint egy író, de ő nem tudta szavakkal, csak a képekkel kifejezni magát.

Ott volt a Bem-szobornál, a Rádiónál, a Sztálin-szobor ledöntésénél, a darabolásnál, a Parlament előtt, majd a harcok közben és után, minden helyszínen megjelent vázlatkönyvével, megszállottként rögzítve az eseményeket – a saját nyelvén.

Újra életre kelt. Tehetsége visszatért. Nappal az utcákat róttá, és vázlatokat készített, míg esténként, hazatérve akvarellekbe és krétarajzokba rendezte a nappalok eseményeit.

Őrült munka volt, alig aludt. Különös, anyám sem zaklatta azokban a napokban, eltűnt a hangos szó a házból. Azután, talán már tíz-tizenkét napja tartott a forradalom, az egyik reggel, éppen pisilni mentem, anyám hálóingben osont ki apámtól (merthogy külön aludtak). Földbe gyökeredzett lábbal bámultam anyámra, aki kedvesen rám mosolyodott, és kilibegett a konyhába. Boldognak látszott. Néhány perccel később, családi reggeli a konyhában, na nem éppen fejedelmi (zsíros kenyér, hagyma és tea). Komolyan, ilyenre a mama halála óta nem emlékszem. Anyám, ahogy apám elé rakta az ételt, hozzádörgölődött, az meg átkarolta a derekát, közben pedig vigyorogva rám nézett, és kacintott. Majdnem leesett az állam. Nem mertem megkérdezni, mi történt. Nem is kellett. Anyám annyit mondott: Nézted már apád új képeit? Csodálatosak!

Apám büszkén tekintett rám. Mi történt ezekkel? Még mindig nem értettem semmit. Mindenesetre

fűlig ért a szám. Sikerült minden szenvedést elfeledtetniük velem egyetlen reggeli alatt.

Amikor végeztem az evéssel, belopódtam apám dolgozószobájába, hogy megnézzem a képeket. Elállt a lélegzetem. Valóban csodások voltak, anyám nem túlzott. Harag volt bennük és félelem, düh és szomorúság. De mindben egy közös: a város volt benne. A környék összes szeglete, személyes ismerőseim. Mégis mások, mint a hétköznapokon. Tömeg, romok, halottak, harcokocsik, szétlőtt házak. Ragyogó színekben.

Apám lépett be a szobába, amint lapozgattam a rajzok között. Összereztem, el akartam iszkolni. Egy kézmozdulattal visszatartott. Tetszenek? – kérdezte. Félénken bólintottam: Felismerem az utcákat. Mosolyogva rám hunyorított: Az jó! Magunkkal visszük őket. Tágra meredt szemmel bámultam rá: Hát te is jössz? A mosoly lehervadt az arcáról. Menni kell. Nemsokára vége. Visszajönnek. Már elindultak. És akkor mindennek vége lesz, mondta.

Dermedt félelem lett úrrá rajtam apám szavaitól. A semmit éreztem meg bennük. Talán egész addigi életemben nem beszélt hozzám ennyit. Különös érzés volt: elmenni, itt hagyni mindent; egyrészt szomorú voltam, mert gyerekfejjel azt hittem, a magyar csak győzhet, bárki ellen, de a ruszlik ellen főleg. Ugyanakkor boldogságban úsztam, mert a szüleim mintha gonosz átok alól szabadultak volna: újra szerették egymást, és újra megláttak engem. Mi kellett nekem ennél több? Csak egyet akartam, velük lenni, akárhol.

Apám azután elment, azt mondta, délutánra megjön, érdeklődik, miként menjünk a határra, meg szerez némi élelmet az útra. Azért a vázlatkönyvét magával vitte. Anyám pedig pakolni kezdett, most már az apám ruháit is becsomagolta egy kisebb bőröndbe.

Eljött az ebédidő, hajában főtt krumplit ettünk magában, sóval és hagymával. Az utcáról egyre erősebb fegyverropogás hallatszott. Kézifegyverek zaja mellett egy-egy nagyobb robbanás. Már tudtam, azok a harcokocsik lövegei. Vártuk apámat haza, de késett. Már besötétedett, anyám egyre idegesebb lett, újra kiabálni kezdett, és az apámat szidta. Anyámnak meg sem fordult a fejében, hogy apával történhetett valami. Azt hitte, simán megfeledezett rólunk. Jó nagyot tévedett.

Már besötétedett, amikor türelmetlenül csengettek, majd dörömböltek az ajtón. Anyám arcára kiült a rémület. De csak Béla bá' volt az. Az arca kréta-

fehér. Nem mert ránk nézni. Anyám is, meg én is tudtuk, valami nagy baj történt. Ki akartak küldeni, de nem mentem. Végre, nagy nehezen belekezdett. Apámat meglőtték, géppuskával, az Örökimádás temploma közelében. Emlékeztem: arról sok képet készített. Valahogy megragadta a romos, szétlőtt templom épülete. Béla bá' vele volt, de ő megúsza. Elvonszolta onnan, apa még élt. Odaadta neki a rajztömbjét, és az utolsó szavai nekünk szóltak. Szereti anyát és engem, mindennél jobban, azt üzenté. És hogy menjünk el azonnal, a határ nyitva. És hogy bocsássuk meg, de ő nem jöhet.

Anyám őrzöngve zokogott, a haját tépte. Nagyon megijedtem tőle, én is zokogtam, de inkább a vadságra miatti félelmemben, mint apám halála miatt. Béla bá' lassan-lassan megnyugtatta anyámat. Azt ígérte, elkísér minket. Egy teherautón fogunk utazni, a platón, ponyva alatt. Ez felvillanyozott engem. Izgalmasnak tűnt. A Jászai Mari térre kellett mennünk, azonnal.

Arra az éjszakára alig emlékszem. A zsúfolásig megtelt teherautón szorongtunk, s szinte a zsigereimben éreztem a többiekől áradó félelem és bizonytalanság savanyú szagát. Mégis el-elnyomott az álom. Néha felrebentem, Béla bára dölve aludtam. Átölelt. Pizok hideg volt, a nagykabátban is dideregtem.

Hajnaltájt a teherautó megállt, néma csendben kászálódtunk le a platóról. Béla bá' félrevont, fél térdre ereszkedett előttem, arcunk így éppen egy vonalba került. A táskájából előhúzott egy rajztömböt. Az apád vázlatfüzete, mondta. Neked küldi, fiam. És ezt is. Apa töltőceruzáját nyomta a kezembe, egy fémdobozzal, telis-teli különféle keménységű grafitbéllel. Jobban örültem volna, ha Béla bá' pisztolyt hoz, vagy dobtáras géppisztolyt. Mindenesetre kellően meghatottan álltam ott, kezemben az örökséggel, szóltanul, nem tudtam, kinek kellene megköszönnöm. Béla bá' sem szólt, aztán egy idő után átkarolt, és magához szorított. Sokáig tartott, közben még mondott két mondatot. Nagyon szeretett téged. Fölsóhajtott. Jó gyerek vagy, szeretném, ha ilyen fiam lenne.

Így váltunk el. Jólesett.

A határon úgy mentem át: egyik kezemben a vázlatkönyvvel, másikban a fémdobozzal. Eltenni sem volt időm. Hajnalban már az osztrák oldalon voltunk, leültünk pihenni egy vízenyős árokpartra, székem a bőröndöm volt. A reggeli derengésben, a párafoltok felett kirajzolódott a fahíd sziluettje, amelyen az imént botorkáltunk át, kicsit távolabb pedig egy őrtorony

magasodott. Hirtelen valami különös vágy tört fel bennem, addig sohasem tapasztalt vágy: úgy éreztem, nekem ezt le kell rajzolnom. Sőt, nem csupán ennyit éreztem. Azt is tudtam: képes vagyok lerajzolni.

Fogtam a vázlatkönyvet, kezembe vettem apám ceruzáját, és nekifogtam. Az első néhány vonal után döbbenetesen állt meg kezemben a grafit. Már abból a néhány vonalból látszott, ez nem egy tizenegy éves gyerek munkája. Alig akartam hinni a szememnek: az apám vonásai voltak azok, kétségtelen. Folytattam. Hevesen mozgott kezemben a ceruza. Hevesen dolgoztam, ahogy apámtól láttam mindig. Anyám észrevette, min ügyködöm, a papírra nézett, és felsikoltott. Mások is felénk fordultak. Egyre többen álltak körül. Néhány perc múlva elkészültem művemmel. Háta mon, a kabát alatt patakokban folyt rólam a víz, pedig pizok hideg volt. Körbenéztem, mintha valami különös révületből ébredtem volna. Döbbenetesen láttam magam körül. Mind a képet bámulták, vagy engem. Én is a képre bámultam. Tökéletes volt. Minden egyes vonása tökéletes. Rögtön felismertem benne az apám kezét. Vagy a lelkét. Anyám is felismerte. Döbbenetesen, szinte rettegve nézett rám, mintha szellemet látna. Nem bírt megszólalni. Akkor odaértek az osztrák határőrök, és szerencsére elterelődött rólam a figyelem. Anyám sziszegve súgta oda: ez meg mi volt, Öcsi? Tedd el, nehogy meglássa még valaki!

Aznap nem rajzoltam tovább, de másnap újra rám tört ugyanaz a révület. És azután, amíg az innsbrucki táborban voltunk, még nagyon sokszor. Amikor elindult velünk a vonat Svédország felé, már betelt apám vázlatkönyve.

Voltaképpen a hirtelen jött tehetségemnek köszönhettem, hogy Svédország felé vettük az irányt. Anyám még nem döntötte el, merre is induljunk, Amerika vonzotta elsősorban, de Ausztrália is izgatta a fantáziáját. Egy nap azonban megállt mellettem egy magas, szőke férfi, és meglátta, amint néhány korombeli társamat rajzolom, ahogy az udvaron fociznak. Megkérdezte, kié ez a gyerek. Aztán hosszan beszélt az anyámmal angolul. Én akkor már elég jól értettem a nyelvet, de révületemben a rajzablámon kívül semmi egyébre sem tudtam figyelni. Anyám még aznap eldöntötte: Svédországba megyünk, mert a férfi olyan kilátásokkal kecsegtette, amit nem volt képes visszautasítani. Neki állást ajánlott (nem volt nehéz, ugye a nyelvtudása), nekem pedig ösztöndíjat. Azt mondta, őstehetség vagyok. Egy zseni. Tizenegy éves gyereket így még nem látott rajzolni.

Néhány nap múlva megérkeztünk Svédországba. Anyám boldog volt, úgy tűnt: amit eddig, hosszú évek alatt nem, azt most, a hirtelen jött tehetségemnek köszönhetően rövid néhány hét alatt sikerült elérnem. A tenyerén hordozott. Ajnározott. Büszke volt rám. Mert tehetséges vagyok. Nem engem szeretett – a tehetségemet. Így volt annak idején apával is.

Elkezdtem az iskolát, remekül ment minden. A nyelvvel jól boldogultam (anyai örökség), a tehetségem a többi gyerek irigyelte, de tisztelte is, ráadásul magyar voltam, ruszkiat öltem halomra (ezzel hencegtem), apám hősi halott, százakat küldött maga előtt a sírba.

Karácsonykor jókora riadalom támadt körülöttem, anyámnak köszönhettem. Jó szándék vezette, de majdnem mindent tönkretett. Vett egy egész készlet vadonatúj művészcerkát, a legjobb svéd minőséget, a töltőceruzámat meg kidobta. Én örültem az új cerkáknak, még a fa alatt kipróbáltam az egyiket. Nem működött. Hideg verejték lepert el azonnal. Egymás után próbálgattam a szebbnél szebb svéd ceruzákat, de semmi. Csupán gyerekes krikszkrakszokra futotta. A szememből patakokban ömlött a könnyem, rá a papírra. Berohantam a szobámba, apám ceruzájáért. Nem találtam. Hisztérikusan visítotam, telje-

sen elvesztettem a fejem. Szerencsére a kukából anyám előkotorta az eredetit. Remegve fogtam kézbe. A révület azonnal elfogott. Egy vonást sem kellett tennem, tudtam, minden rendben. Az esetnek volta-képpen sokat köszönhettem. Rádöbentett valamire, amit addig talán csak legbelül éreztem. De most bebizonyosodott. Gyorsan összeszámoltam a kis fémdobozban lévő grafitbeleket. Megnyugtatóan sokan voltak. Úgy számítottam, elegendőek lesznek egy életre.

Még most is tart belőlük néhány. Hála apámnak.

Azon a rövid mondaton és a varázsceruzán kívül apám ötvenhatos képsorozata volt harmadik örökségem. Sokszor, sokan akarták megvenni tőlem, rengeteg pénzt ajánlottak értük, de sohasem adtam el egyet sem közülük. Látod, lányom, ma is körbevesznek, mind-mind apám fényes lelkét őrzik, utolsó gondolatáról mesélnek.

Nélkülük én most másvalaki lennék.

Ha rájuk pillantok, újra Pesten járok, az én városomban. Szétlőtt házak, halottak, kiégett tankok. Mégis, valami fenséges rejlik színeiben. Büszkeség romjaiban. Bátorság embereiben. Reménység árnyékaiban.

Reménység árnyékaiban.

Varga Erik: A múlt vörös bikája megküzd a jövő kék bikájával (akril, vászon, 50 × 70 cm)